

Marianne Heikkinen

SUKUPOLVENVAIHDOS PERHEYHTIÖSSÄ

Opinnäytetyö
Kajaanin ammattikorkeakoulu
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala
Liiketalous
Kevät 2013

Koulutusala Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	Koulutusohjelma Liiketalouden koulutusohjelma
Tekijä(t) Marianne Heikkinen	
Työn nimi Sukupolvenvaihdos perheyhtiössä	
Vaihtoehtoiset ammattiopinnot	Ohjaaja(t) Jaana Lappalainen
	Toimeksiantaja
Aika Kevät 2013	Sivumäärä ja liitteet 34 +4
<p>Sukupolvenvaihdos on erittäin ajankohtainen monessa yrityksessä lähivuosien aikana. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia perheyriksen eri sukupolvenvaihdostapoja ja sen verotusta. Tutkimuksessa käsiteltiin osakeyhtiötä, jolle laskettiin sukupolvenvaihdostavoista kauppa käypään hintaan, lahjanluonteinen kauppa, lahja, ennakoperintö, perintö ja testamentti. Tutkimus laadittiin yritystoiminnasta luopujan ja jatkajan näkökannalta. Opinnäytetyössä tutkittiin myös yrityksen arvonmäärittystä.</p> <p>Opinnäytetyön teoriaosuus koostuu alan kirjallisuudesta, Verohallinnon ohjeistuksista, Internet-lähteistä sekä lainsäädännöstä. Empiriaosuudessa selvitettiin laskelmien avulla eri toteutustapojen veroseuraamukset.</p> <p>Tutkimuksen lopputuloksena voidaan todeta, että Case x yrityksen olisi veroseuraamuksiltaan edullisinta toteuttaa sukupolvenvaihdos lahjanluonteisena kauppana 51 prosentilla käyvästä arvosta. Case x yrityksen sukupolvenvaihdoshuojennuksilla oli merkittävä osuus veroseuraamuksiin.</p>	
Kieli	Suomi
Asiasanat	perheyhtiö, sukupolvenvaihdos, verotus
Säilytyspaikka	☒ Verkkokirjasto Theseus ☐ Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjasto

School Business	Degree Programme Business Administration
Author(s) Marianne Heikkinen	
Title The Change of Generation in a Family Company	
Optional Professional Studies	Instructor(s) Jaana Lappalainen
	Commissioned by
Date Spring 2013	Total Number of Pages and Appendices 34 +4
<p>The change of generation is a current topic in many companies during the following years. The purpose of this thesis was to study a family firm and its alternatives to implement a change of generation and which alternative would be the most suitable from the taxation point of view. The company was a limited company and the different generation change ways calculated were a sale at a valid price, a gift-like sale, a gift, advance inheritance, inheritance and testament. The investigation was conducted from both the former entrepreneur's and the successor's point of view. The thesis also studies the determination of the value of the company.</p> <p>The theoretical part of the study was based on literature, tax instructions, Internet sources and legislation. The empirical part consists of calculations on the taxation of the different generational change ways.</p> <p>The results showed that it would be the most tax efficient for the Case X Company to implement the change of generation as a gift-like sale at 51 percent of the current value. Tax reliefs have a significant impact on the taxation of the generation change for the Case X Company.</p>	
Language of Thesis	Finnish
Keywords	family company, change of generation, taxation
Deposited at	☒ Electronic library Theseus ☐ Library of Kajaani University of Applied Sciences

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 SUKUPOLVENVAIHDOS YRITYKSESSÄ	3
2.1 Sukupolvenvaihdoksen vaihtoehdot	4
2.2 Sukupolvenvaihdoksen erivaiheet	4
3 YRITYKSEN ARVONMÄÄRITYS	7
3.1 Substanssiarvo	8
3.2 Tuottoarvo	8
4 SUKUPOLVENVAIHDOKSEN TOTEUTUSTAVAT	10
4.1 Substanssikauppa	10
4.2 Osakekauppa	10
4.2.1 Osakkeiden hankintameno	11
4.3 Lahjanluonteinen kauppa	12
4.4 Lahja ja ennakkoperintö	13
4.5 Perintö ja testamentti	16
4.6 Luovutusvoiton verotus	17
4.7 Luovutustappion verotus	18
5 RAHOITUS	20
6 SUKUPOLVENVAIHDOS CASE X YRITYKSESSÄ	21
6.1 Arvonmäärittäminen	21
6.2 Kauppa käypään hintaan	23
6.3 Lahjanluonteinen kauppa	23
6.4 Lahja ja ennakkoperintö	26
6.5 Perintö ja testamentti	27
6.6 Rahoitus	29
6.7 Yhteenveto	30
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	32
LÄHTEET	33

LITTEET

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tarkastella sukupolvenvaihdoksen toteutumisen vaihtoehtoja ja selvittää perheyriksen sukupolvenvaihdos verotuksellisesti edullisimmalla tavalla. Aihe on erittäin ajankohtainen, koska paljon puhuttaa yrittäjien suuret ikäluokat. Tilastokeskuksen tutkimuksen mukaan 55 -74 -vuotiaiden yrittäjien osuus oli 30 % vuonna 2010 ja heidän määränsä oli 74 200. Lopettamista harkitsevien yrittäjien määrä on kaksinkertaistunut vuosikymmenen aikana, mikä on todella huolestuttavaa. (Valtakunnallinen omistajanvaihdosbarometri 2012)

Sukupolvenvaihdos prosessina on yrityksen suurimpia haasteita, jossa yrityksen omistajuus, johtajuus ja osaaminen siirretään seuraavalle yrittäjäsukupolvelle. Sukupolvenvaihdos voidaan toteuttaa yrittäjän elinaikana tai hänen kuoltuaan toimintaa jatkavalle henkilölle, joka on usein luovuttajan lapsi. Sukupolvenvaihdokseen sisältyy paljon tunnetta ja sosiaalisia paineita. Vaihdokseen kannattaa varata riittävästi aikaa, jotta luopuja sekä jatkaja sopeutuvat muutokseen siirtymäajan aikana. (Immonen & Lindgren 2009, 1-2)

Sukupolvenvaihdos voidaan toteuttaa monella eri tavalla, ja valittu toteutustapa vaikuttaa merkittävästi veroseuraamuksiin. Opinnäytetyön tavoitteena olisi vastata kysymykseen, miten sukupolvenvaihdos toteutetaan osakeyhtiössä luopujan ja jatkajan kannalta verotuksellisesti edullisimmalla tavalla. Tässä opinnäytetyössä keskitytään perheyhtiöön, jossa jatkajana olisi oma lapsi ja rajataan muut vaihtoehdot ulkopuolelle. Yhtiömuotona käsitellään ainoastaan yksityistä osakeyhtiötä ja rajataan yhtiömuodonmuutos pois. Tutkimuksen pääpaino on sukupolvenvaihdoksen verosuunnittelussa.

Teoriaosassa käsitellään sukupolvenvaihdoksen vaihtoehtoja sekä käydään läpi yrityksen arvonmäärittystä. Opinnäytetyön teoriaosuus koostuu alan kirjallisuudesta, Verohallinnon ohjeistuksista, Internet-lähteistä sekä lainsäädännöstä. Empiriaosuudessa selvitetään laskelmien avulla eri toteutustapojen veroseuraamukset. Tutkimuksessa käsitellään osakeyhtiön sukupolvenvaihdostavoista kauppa käypään hintaan, lahjanluonteinen kauppa, lahja, ennakkoperintö, perintö ja testamentti.

Opinnäytetyössä käsitellään Case x yrityksen tilinpäätöstä, joka on otettu satunnaisesti voitto+ tietokannasta. Yritys on vuonna 1994 perustettu hautausseimistö. Voitto+ tietokannasta yrityksestä on otettu tuloslaskelma ja tase kolmelta edelliseltä vuodelta, joiden perusteella voidaan laskea yrityksen substanssi- ja tuottoarvo ja verotukselliset kustannukset. Oletuksena on, että yrityksessä on yksi omistaja ja jatkajana tulee olemaan luopujan oma lapsi.

2 SUKUPOLVENVAIHDOS YRITYKSESSÄ

Sukupolvenvaihdos muuttaa yrityksen omistussuhteet, se voi olla yrityksen suurin haaste koko yrityksen elinaikana, minkä takia moni yrittäjä kaipaa asiantuntijan apua. Monet yrittäjät toivoisivat, että yritystä jatkaisivat omat lapset ja yritys säilyisi suvussa. Ikääntyminen on yksi yleisimmistä syistä sukupolvenvaihdokseen ryhtymisessä. Sukupolvenvaihdoksessa kannattaa apuna käyttää ammattitaitoista neuvojaa, jotta rahoitus, verotus ja yrityksen arvonmäärittäminen onnistuisivat toivotulla tavalla. (Immonen & Lindgren 2009, 1-3)

Sukupolvenvaihdos voidaan toteuttaa yrittäjän elinaikanaan kauppana, lahjanluonteisena kauppana tai lahjana. Epätodennäköisin vaihtoehto on vaihdoksen toteuttaminen kuoleman jälkeen perintönä tai testamentilla, mutta sekin on valitettavasti joskus mahdollista. (Helokoski & Lindholm 2001, 128) Verolainsäädännön nopea muuttuminen tuo oman haasteensa sukupolvenvaihdoksiin, jotka on tarkoitus toteuttaa useassa eri vaiheessa. (Immonen & Lindgren 2009, 4)

Suurin osa sukupolvenvaihdoksista tapahtuu alihintaisin osakekaupoin, jotka yleensä rahoitetaan osinkotuloin. Tässä hyvänä puolena on, että luopuja saa kauppahinnan. Jos edellinen sukupolvi on omistanut yrityksen yli kymmenen vuotta, se mahdollistaa verovapaan osakkeiden myynnin lapsille ja lapsenlapsille. (Ernst & Young 2002, 9-10)

Sukupolvenvaihdoksen suunnitteluun ja sen toteuttamiseen kannattaa varata vuosia, mutta joskus siihen ei ole mahdollisuutta jos kyseessä on kuolintapaus. Silloin vaihdos on tapahtuttava mahdollisimman nopeasti ja suunnitteluvaiheelle ei jää paljon aikaa. Sukupolvenvaihdos on myös hyvin tunnepitoinen. Yrittäjälle luopuminen omasta elämän työstään voi olla hyvin raskasta ja moni toivoo, että luovutus tapahtuisi nimenomaan omalle lapselle tai lapsenlapselle, mutta joskus siihen ei ole mahdollisuutta ja silloin mietitään muita vaihtoehtoja. Luopujaa askarruttaa oman tulevaisuutensa ohella yrityksen tulevaisuus ja jatkajien soveltuminen tehtäviinsä. (Immonen & Lindgren 2009, 1-5)

Sukupolvenvaihdos on tapahtuma, joka puhuttaa yrittäjiä laajasti. Toteuttamisessa on vaikeuksia, mutta vaikeinta on tietysti silloin, jos puuttuu tapahtuman toinen osapuoli – jatkajat.

Tällöin on haettava perheen ulkopuolinen jatkaja tai vaihtoehtoisesti vain lopetettava yritys aikanaan. (Etelä-Suomen yrittäjä; Kuusisto & Kuusisto 2008, 15)

Jotkut ostavat mieluummin valmiin yrityksen kuin perustavat uuden, koska valmiissa yrityksessä voi olla tilat, osaava henkilökunta, tarvittavat koneet, asiakaskunta ja sidosryhmäsuhteet valmiina. Yrittäjä voi ostaa toisen yrityksen tukemaan omaa liiketoimintaa, tuomaan uudenlaisia jakelukanavia, uudenlaista teknistä osaamista, logistisia ratkaisuja tai kokonaan uudenlainen liiketoiminta ratkaisu, jokainen yritysosto on erilainen ja haastava. (Erkkilä 2001, 21)

2.1 Sukupolvenvaihdoksen vaihtoehdot

Sukupolvenvaihdos johtuu usein siitä, että omistajat ovat tulossa eläkeikään tai ovat valmiita luopumaan yrityksen johdosta. Moni yrittäjä haluaa nähdä omat lapsensa johtamassa yritystä. Sukupolvenvaihdokseen kannattaa aikaa varata useampi vuosi. (Rissanen 2003, 615)

Toimintatapa mietitään sen mukaan, mikä tilanne on. Onko seuraava sukupolvi valmis ja halukas ottamaan vastuun yrityksestä? Yrittäjä mielellään antaisi oman elämäntyönsä perillisille jos se vain on mahdollista, mutta joissakin tapauksissa yrittäjä ei huomaa lastensa kyvyttömyyttä ja haluttomuutta yrittäjyyteen. Sukupolvenvaihdosta miettiessä kannattaa myös kyseillä perillisten tulevaisuuden suunnitelmia. (Rissanen 2003, 615)

Sukupolvenvaihdos tapahtuu omistajan elinaikana tai hänen kuoltua. Elinaikana tehty sukupolvenvaihdos voidaan toteuttaa kauppana, lahjana tai lahjaluonteisena kauppana. Kuoleman jälkeen sukupolvenvaihdos tapahtuu perintönä tai testamentilla. Vastikkeettomana tapahtuva sukupolvenvaihdos on lahja, testamentti tai perintö. (Verohallinto 2011, 1)

2.2 Sukupolvenvaihdoksen erivaiheet

Kun sukupolvenvaihdos hoidetaan asiallisesti ja hyvin se voidaan jakaa kuuteen eri vaiheeseen ja aikaa siihen menee useita vuosia. Joissakin tapauksissa aikaa ei ole käytettävissä paljon jos esimerkiksi kyseessä on sairastapaus. Sukupolvenvaihdos aloitetaan pohdiskelulla ja aihe-

piirin kartoituksella. Tässä vaiheessa ei kannata sitoutua mihinkään tiettyyn ratkaisumalliin. (Rissanen 2003, 616; Lakari & Engblom 2009, 13)

Sukupolvenvaihdos prosessina

Pohdiskeluvaihe → Esisuunnitteluvaihe → Suunnitteluvaihe →

Päätöksentekovaihe → Toteutusvaihe → Seurantavaihe

Pohdiskeluvaihe

Pohdiskeluvaihe kestää yleensä muutamista kuukausista muutamaan vuoteen. Aktiivinen toimija tässä vaiheessa on yleensä yrityksestä luopuja (Rissanen 2003, 616). Yrittäjä miettii onko hän valmis luopumaan yrityksestään, ketkä olisivat mahdolliset jatkajat. Milloin sukupolvenvaihdos olisi ajankohtainen? Onko hän valmis kohtaamaan mahdollisen yrityksen myynnin? Tässä vaiheessa kannattaa alustavia neuvotteluja asiasta tehdä. (Ernst & Young 2002, 11; Kuusisto & Kuusisto 2008, 14)

Esisuunnitteluvaihe

Lopuksi pohdinta johtaa esisuunnittelun alkamiseen, jossa luopuja alkaa hankkia erilaisia tietoja toteutusvaihtoehtojen tarpeisiin. Useimmissa tapauksissa luopuja hakee veroviranomaiselta ennakkoratkaisuja eri tapojen veroseuraamuksiin. Esisuunnittelun aikana kannattaa useaan kertaan keskustella asianomaisten kanssa, jotta kaikki sopeutuvat tilanteeseen. Pienissä yrityksissä esisuunnittelun jälkeen prosessin kulku voi olla valmis. (Rissanen 2003, 616)

Suunnitteluvaihe

Isoissa ja monimutkaisissa tilanteissa päätös voidaan tehdä vasta varsinaisen suunnittelun jälkeen. Yksityiskohtaisessa suunnittelussa voi tulla uusia asioita, jotka muuttavat merkittä-

västi aiemmin pohdittua. Toimintaympäristö tuottaa yritykselle huolenaihetta. Markkinat, teknologia, kilpailu ja lainsäädäntö jne. kaikki vaihtelevat suuntaan jos toiseen koko ajan. (Rissanen 2003, 616) Suunnitteluvaiheessa kannattaa neuvotella jatkajan kanssa, miettiä tavoitteita ja toteutustavan valintaa. Ovatko luopuja ja jatkaja samaa mieltä asioista. (Ernst & Young 2002, 11)

Päätöksentekovaihe

Päätösvaiheessa sukupolvenvaihdon perusasiat on oltava mietittynä valmiiksi, mutta päätösvaiheenkin jälkeen suunnitelman on pystyttävä joustamaan mahdollisten ennakoimattomien muutosten takia. Päätöksenteko voi olla vaikeaa varsinkin jos yritys luovutetaan suvun ulkopuolelle. Mutta päätöksentekijän on pystyttävä ratkaisemaan tilanne yrityksen parhaaksi, mikä se milloinkin sitten tulee olemaan. (Rissanen 2003, 617)

Toteutusvaihe

Perhepiirissä kannattaa sukupolvenvaihdon eritilanteista keskustella, että ei kenellekään jäisi epäselvyyksiä. Toteutusvaiheeseen sisältyy omaisuuden järjestelyjä, jotka saattavat herättää tunteen purkauksia ja luovuttamisen tunnetta. (Rissanen 2003, 617) Toteutusvaiheessa laaditaan sopimukset ja mahdolliset yritysmuodon muutokset. (Ernst & Young 2002, 11)

Seurantavaihe

Seuranta tapahtuu sukupolvenvaihdoksessa viimeisenä. Siinä seurataan miten vaihdos vaikuttaa vastaanottajiin, luovuttajiin, yritykseen, sidosryhmäsuhteisiin, yrityksen henkilökuntaan, perhepiiriin ja onko verotus toteutunut suunnitelmien mukaisesti. (Rissanen 2003, 617) Jatkajien onnistumiseen vaikuttavat suurelta osin hyvä koulutus ja työkokemus. Jos jatkajia on useampia, kannattaa kiinnittää huomioita yhteistyötoimintaan. (Ernst & Young 2002, 8)

3 YRITYKSEN ARVONMÄÄRITYS

Yrityskauppaa suunniteltaessa tehdään yrityksen arvon ja mahdollisesti markkina-arvon määrittelyt. Asiaan kannattaa perehtyä ja suunnitella huolella. Mitä myydään, millä hinnalla ja miten rahoitetaan? (Rissanen 2003, 626)

Myyjällä ja ostajalla on omat käsityksensä yrityksen arvosta jo ennen kauppaneuvotteluja. Myyjän arvio on yleensä korkeampi kuin ostajan arvio, mikä on ihan luonnollista. Sekä myyjä, että ostaja arvioivat yleensä yrityksen substanssiarvon sekä tuottoarvon. (Tenhunen & Werner 2000, 20)

Substanssiarvo määräytyy varojen ja velkojen erotuksesta jos yritys myytäisiin pieninä osina eri käyttöön kuin ennen. Substanssiarvo on ostajan kannalta turvallisempi. Tuottoarvo määritellään vastaisten nettotulojen pääoma-arvon mukaan. (Tenhunen & Werner 2000, 21)

Yrityksen tuloslaskelma ja tase edelliseltä kolmelta vuodelta antavat perusteen määritellä yrityksen arvoa. Tase antaa suuntaa yrityksen käyttöomaisuudesta esimerkiksi rakennuksista, maa-alueista, koneista jne. ja vaihto-omaisuuden arvo antaa tiedon varaston arvosta. Oman ja vieraan pääoman määrä antaa yrityksen taloudellisen tilanteen sekä kehityksen suunnan, jotka ovat yksi osatekijä arvonmäärityksessä. (Finlex. 22.12.2005/1142; Verohallinto 2012, 1-2)

Huomioon otettavaa yrityskaupassa

Kaupan kohteet kannattaa yksilöidä tarkasti jotta välttyttäisiin jälkipyykiltä. Yrityskaupassa kannattaa käyttää asiantuntijoita apuna jotta myyjä sekä ostaja välttyisivät ikäviltä epäselvyyksiltä. Erilaisista vastuista sopiminen kaupan yhteydessä on järkevää, tällaisia ovat esimerkiksi verovelat, luotto- tai sopimustappiot, takaukset jne. Huomioida kannattavat myös mahdolliset patentit ja tavaramerkit, ne saattavat olla yksityisen henkilön nimiin rekisteröityjä. Täytyy myös miettiä henkilöstön asema, miten käy entisten työntekijöiden työpaikan kanssa. Jatkuuko heidän työsopimuksensa entiseen tapaan vai onko henkilöstön vaihdoksia mahdollista tapahtua. (Rissanen 2003, 639)

3.1 Substanssiarvo

Substanssiarvo saadaan vähentämällä yrityksen varoista yrityksen velat. Substanssiarvo laskeaan kirjanpidollisen taseen mukaan, omaisuuden käypä arvo voi olla tasearvoja suurempi tai pienempi. Käytännössä tasearvot muutetaan ensin käypien arvojen vastaavaksi. Yritys jolla on pieni substanssiarvo ja suuri tuottoarvo ovat parempi vaihtoehto ostajalle kuin suuri substanssiarvo ja pieni tuottoarvo, koska silloin yrityksellä on omaisuutta, mutta tuotto huonoa. Substanssiarvo on sinällään huono sukupolvenvaihdoskaupassa, koska tuottoa yrityksen ostolla halutaan eikä vain koneita ja laitteita. Monesti yrityksen sukupolvenvaihdos tapahtuu nimenomaan substanssiarvolla, koska Verohallinto haluaa substanssiarvon määrän verottajalle tehtävään selvitykseen. (Suomen yrittäjät 2006, 35–36)

Substanssiarvot voidaan laskea suoraan kirjanpidosta saatavilla tasearvoilla, käypien arvojen mukaan eli oikaistuilla tasearvoilla tai selvitystila-arvoilla. (Suomen yrittäjät 2006, 35–36) Yhtiön varoista vähennetään tilikaudella jaettavaksi päätetty osinko. (Valtiovarainministeriön päätös liikeosakkeen verotusarvon perusteista 1554/1992) Yrityksen varoja laskettaessa huomioidaan aineettomat oikeudet, käyttöomaisuus arvostetaan joko tasearvoihin tai käypiin arvoihin, vaihto- ja rahoitusomaisuus arvostetaan nimellisarvoihinsa. (verohallinto 2011) Yrityksen velkoja laskettaessa taseen mukaiset varaukset vähennetään varoista. (Valtiovarainministeriön päätös liikeosakkeen verotusarvon perusteista 1554/1992)

3.2 Tuottoarvo

Osakkeen tuottoarvo saadaan laskemalla keskiarvo yrityksen kolmen edellisen vuoden vahvistetuista vuosituloista. Keskiarvo diskontataan 15 prosentin korkokannan mukaan. Jos tuottoarvo on negatiivinen, tuottoarvo katsotaan nollan suuruiseksi. (Valtiovarainministeriön päätös liikeosakkeen verotusarvon perusteista 1554/1992.) Tuottoarvoa laskettaessa tilikauden tulosta oikaistaan poistamalla siitä satunnaiset erät, esimerkiksi saadut konserniavustukset sekä käyttöomaisuuden luovutusvoitot ja tappiot sekä tilinpäätössiirrot. (Verohallinto 2012, 35)

Luopujan työn ollessa suuressa osassa yrityksen toimintaa, tulee eteen kysymys kannattaako maksaa kolmen vuoden tuottoarvosta, jos yrityksen luopujan osaaminen lähtee luopujan mukana. (Suomen yrittäjät 2006, 37)

4 SUKUPOLVENVAIHDOKSEN TOTEUTUSTAVAT

Sukupolvenvaihdoksessa kannattaa miettiä eriasioita myös verotuksen kannalta, koska verotuksella on suuri merkitys vaihdoksessa. Verokysymykset liittyvät tuloverotukseen ja myös osapuolten luovutusvoittoverotukseen, perintö- ja lahjaverotukseen ja eri osapuolten varallisuusverotukseen. Erilaiset verohuojennukset on syytä ottaa huomioon. (Ernst & Young 2002, 12)

Verotukseen vaikuttavat muun muassa yhtiömuoto, toteutustapa, luovutus arvo, jatkajan sukulaisuus luopujaan nähden ja siirrettävän omaisuuden määrä. Joissakin tapauksissa pienemmän veron voi saada muuttamalla yrityksen yhtiömuotoa. (Ernst & Young 2002, 12). Verotoimistosta voi pyytää ennakkoratkaisun, siten veroseuraamus ei tule yllätyksenä ja rahoitukseen voi varautua. (Verohallinto 2009)

Merkittävää on se myydäänkö yritys vai sen liiketoiminta. Substanssikauppa tarkoittaa liiketoimintaa. Jos yrittäjä ostaa koko yrityksen, hän saa kaiken yrityksestä luovutushetkellä niin varat kuin velat, mutta jos hän ostaa liiketoiminnan hän saa mitä on erikseen sovittu. Substanssikaupan myynti kohde on vapaasti päätettävissä. Voit myydä koko liiketoiminnan tai osat erikseen. (Lakari & Engblom 2009, 69 – 70; Immonen & Lindgren 2009. 39 - 40)

4.1 Substanssikauppa

Substanssikaupassa myydään tietty liiketoiminta, siihen kuuluva käyttö- ja vaihto-omaisuus, henkilöstö ja sopimukset. Varat ja velat jäävät myyjälle. (Suomen Yrittäjät) Substanssikaupassa kauppa kohdistuu vain erikseen sovittuihin tase-eriin, joten se on ostajalle turvallinen vaihtoehto. (Osuuspankki 2005. 7)

4.2 Osakekauppa

Osakekaupassa luopuja myy omistamansa osakkeet jatkajalle. Tästä voi seurata luovutusvoiton verotus, koska luovutusvoitto on TVL 45 §:n mukaan veronalaista pääomatuloa. Kui-

tenkin sukupolvenvaihdoksessa on tuloverolain 48 §:n mukaan erityissäännös jonka täyttyessä osakkeiden myynnistä saatu tulo on verovapaata. (Verohallinto 2011, 1)

Osakekauppa ei aiheuta sinällään veroseuraamuksia jatkajalle, mutta jos kauppahinta on niin alhainen, voi kyseeseen tulla PerVL 18.3 §:n perusteella maksettavaksi lahjaveroa. Mutta myös perintö- ja lahjaverolaissa on erityissäännös sukupolvenvaihdosta koskiessa, PerVL 55 §:n mukaan lahjaveroa voidaan tiettyjen edellytysten täyttyessä huojentaa. (Verohallinto 2011, 32, 11)

Toisin kuin substanssikaupassa, osakekaupassa ostaja joutuu maksamaan kauppahinnasta varainsiirtoveron. Varainsiirtovero on 1,6 prosenttia osakkeiden kauppahinnasta. (Verohallinto 2011, 25)

4.2.1 Osakkeiden hankintameno

Hankintamenoksi katsotaan vastikkeellisella kaupalla ostettujen osakkeiden osakkeista maksettu kauppahinta lisättynä maksetulla varainsiirtoverolla. Hankintamenolla on luovutuksen-saajan verotuksessa merkitystä osakkeita edelleen luovutettaessa. (Verohallinto 2011, 6)

Esimerkki

Äiti myy osakkeet pojalleen 10.000 eurolla. Osakkeiden käypä arvo myyntihetkellä on 50.000 euroa, joten lahjan osuus on 40.000 euroa. Jos poika luovuttaisi osakkeet ennen kuin vähintään yksi vuosi on kulunut hänen saannostaan, osakkeiden hankintameno lasketaan lahjaksi katsottavan osuuden osalta äidin hankintamenoista. Jos äidin kyseisten osakkeiden hankintameno olisi ollut 25.000 euroa, lahjan osuuteen kohdistuu 20.000 euron hankintameno. Pojan osakkeiden hankintameno olisi siis maksettu 10.000 euroa lisättynä lahjoittajan lahjaan kohdistuvalla 20.000 euron hankintamenolla eli yhteensä 30.000 euroa. (Verohallinto 2011, 7)

4.3 Lahjanluonteinen kauppa

Osakkeiden kauppahinnan ollessa enintään $\frac{3}{4}$ luovutetun omaisuuden käyvästä arvosta pidetään luovutusta lahjanluonteisena. Maksetun hinnan ja käyvän arvon suhteessa luovutus jaetaan vastikkeelliseen ja vastikkeettomaan osaan. Käyvän hinnan ja vastikkeen välinen ero katsotaan lahjaksi. (Verohallinto 2011, 8)

Esimerkiksi

Isä on ostanut 8 % yhtiön X osakkeista seitsemän vuotta sitten 40.000 eurolla. Hän myy osakkeet pojalleen 20.000 eurolla. Osakkeiden käypä arvo on myyntihetkellä 60.000 euroa, joten kyse on lahjanluonteisesta luovutuksesta. (Verohallinto 2011, 2)

Kauppahinnan ja käyvän arvon suhde on $20.000 / 60.000 = 33,33 \%$

Luovutushinta	20.000
<u>Hankintameno (33.33 % 40.000:sta)</u>	<u>13.332</u>
Luovutusvoitto	6.668

Pojan katsotaan saaneen kaupassa 40.000 euron (60.000 - 20.000) arvoisen lahjan. Vaihtoehtoisesti lahjanluonteisissa luovutuksissa voidaan käyttää hankintameno-olettamaa, joko 20 prosenttia tai 40 prosenttia. Vähennettävä määrä lasketaan luovutushinnasta. (Verohallinto 2011, 2)

Esimerkki:

Isä on ostanut 6 % yhtiön X osakkeista yhdeksän vuotta sitten 12.000 eurolla. Hän myy osakkeet pojalleen 36.000 eurolla. Osakkeiden käypä arvo on myyntihetkellä 72.000 euroa, joten kyse on lahjanluonteisesta luovutuksesta. (Verohallinto 2011, 2 - 3)

Kauppahinnan ja käyvän arvon suhde on $36.000 / 72.000 = 50 \%$

Luovutushinta	36.000
(hankintameno (50 % 12.000:sta)	6.000)
<u>hankintameno-olettama 20%</u>	<u>7.200</u>
Luovutusvoitto	28.800

Pojan katsotaan saaneen kaupassa 36.000 euron (72.000 – 36.000) arvoisen lahjan. (Verohallinto 2011, 2 - 3)

Huojennussäännös

Lahjavero jätetään kokonaan maksuunpanematta, jos lahjaluonteisessa kaupassa vastike on enemmän kuin 50 % käyvästä arvosta. Verovelvollisen on erikseen sitä vaadittava. Huojennus edellyttää, että verovelvollisen on jatkettava lahjana saaduilla varoilla yritystoimintaa. (Veronmaksajat)

4.4 Lahja ja ennakkoperintö

Lahjan antaminen voidaan tehdä monella tavalla. Osakkeita voidaan lahjoittaa vuosien saatossa pieninä erinä. Lahjaveroa ei tarvitse maksaa lainkaan, jos veronalaisen lahjan arvo jää alle 4 000 euron kolmen vuoden aikana. (Lakari, Engblom. 2009, 44) Jatkaja voi pyytää verottajalta maksuaikaa lahjaveron maksamiseen tai lahjaveron huojennusta. Verottaja antaa maksuaikaa viisi vuotta, lyhennykset ovat tasaeriä ja maksuaika on korotonta, mutta pyyntö on tehtävä ennen verotuksen toimittamista. (Yritys-Suomi). Perintöveron ennakkoratkaisun voi hakea vasta perittävän kuoleman jälkeen. Jos luovutus on jo toteutettu, silloin ennakkoratkaisua ei enää anneta. (Verohallinto 2011, 67)

Lahjaveron huojennuksen edellytykset

- Lahja on vähintään 10 % yrityksestä
- Lahjaveron määrä on suurempi kuin 850 €
- Lahjansaaja jatkaa yrityksen toimintaa vähintään viisi vuotta.

Lahjansaajan pelkkä omistus ei riitä vaan hänen on osallistuttava yrityksen toimintaan. Jatka-
jan täytyy esimerkiksi työskennellä yrityksessä tai toimia hallituksessa. (Yritys-suomi)

I Veroluokka

- Lahjanantajan aviopuoliso
- Lahjanantajan sukulainen suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa, lapsi, lapsenlapsi, vanhempi tai isovanhempi.
- Aviopuolison suoraan alenevassa polvessa oleva sukulainen.
- Ottolapset ja – vanhemmat

II Veroluokka

- muut sukulaiset sekä suvun ja perheen ulkopuoliset henkilöt.

Lahjaverot määräytyvät alla olevien taulukoiden mukaisesti:

Taulukko1. Lahjavero I veroluokka

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
4 000 – 17 000	100	7
17 000 – 50 000	1 010	10
50 000 – 200 000	4 310	13
200 000 – 1 000 000	23 810	16
1 000 000 -	151 810	19

Veroluokka I koskee lähimpiä omaisia. Jos esimerkiksi verotettava lahja on 60 000 euroa, lahjaveron määrä on 5 610 euroa: $13 \% \times (60\,000 - 50\,000) + 4\,310$.

Taulukko 2. Lahjavero II veroluokka

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
4 000 – 17 000	100	20
17 000 – 50 000	2 700	26
50 000 – 1 000 000	11 280	32
1 000 000 -	315 280	35

Veroluokka II koskee muita kuin lähimpiä omaisia. Jos esimerkiksi verotettava lahja on 60 000 euroa, lahjaveron määrä on 14 480 euroa: $32 \% \times (60\,000 - 50\,000) + 11\,280$.

4.5 Perintö ja testamentti

Sukupolvenvaihdosta ei aina ehditä tekemään luopujan elinaikana. Kuolemantapaus voi sattuua odottamatta tai sukupolvenvaihdos prosessi on ollut kesken. Silloin yritys siirtyy jatkajalle perintönä. Yritys voidaan myös testamentata, siinä luopuja on halunnut sanoa viimeisen tahtonsa. (Immonen & Lindgren 2009, 99 – 109)

Perintö- ja lahjaverolain 55 §:n mukaan lahjana tai lahjanluonteisella kaupalla saaduista osakeista maksettava lahjavero voidaan jättää panematta maksuun joko kokonaan tai osittain. Osittaisen huoennuksen edellytyksenä on, että

1. veronalaiseen saantoon sisältyy yritys tai sen osa, ja
2. luovutuksensaaja jatkaa yritystoimintaa lahjana saadussa yrityksessä, ja
3. huojennettavan veron määrä on yli 850 euroa.

Lisäksi verovelvollisen tulee esittää huoennusta koskeva pyyntö Verohallinnolle ennen perintöverotuksen toimittamista. (Verohallinto 2011, 11, 67)

Taulukko 3. Perintövero I veroluokka

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevästä osasta
20 000 – 40 000	100	7
40 000 – 60 000	1 500	10
60 000 – 200 000	3 500	13
200 000 – 1 000 000	21 700	16
1 000 000 -	149 700	19

Taulukko 4. Perintövero II veroluokka

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalle euroina	Veroprosentti ylimeneväs-tä osasta
20 000 – 40 000	100	20
40 000 – 60 000	4 100	26
60 000 – 1 000 000	9 300	32
1 000 000 -	310 100	35

4.6 Luovutusvoiton verotus

Luopujan kannalta sukupolvenvaihdos voi olla verotuksellisesti hyvinkin edullinen, sillä luovutusvoitto on TVL 48.1 §:n 3 kohdan ehtojen täytyessä verovapaata tuloa.

- Luopuja on omistanut osakkeet yli 10 vuotta
- Luovutetaan vähintään 10 % omistusosuus
- Saajana on lähisukulainen, kuten lapsi, lapsenlapsi, sisar, veli
- Luovutuksen saaja pitää omistuksensa yli viisi vuotta

Luovutusvoitto on veronalaista tuloa, jos yksikin edellä mainituista edellytyksistä jää täyttymättä. Jos esimerkiksi edellinen sukupolvenvaihdos on toteutunut perintönä, niin nykyinen luopuja voi myydä verovapaasti perintönä saamansa osakkeet, kun hänen oma ja perinnön jättäneen yhteenlaskettu omistusaika ylittää sen 10 vuotta. Hänen on täytynyt saada luovutuksen kohde vastikkeetta. Testamentti ja lahja voi myös olla vastikkeeton saanto, eikä silloin edellytetä, että saantomies on ollut lähisukulainen. (Immonen & Lindgren 2009, 121)

Tuloverolain 46 §:n mukaan luovutusvoitto saadaan, kun luovutushinnasta vähennetään omaisuuden poistamattoman hankintamenon ja voiton hankkimisesta aiheutuneiden meno-

jen yhteismäärä. Luovutushinnasta vähennetään kuitenkin aina vähintään 20 prosenttia luovutushinnasta tai 40 prosenttia luovutushinnasta, jos osakkeet ovat olleet luovuttajan omistuksessa vähintään sen 10 vuoden ajan. Tätä hankintameno-olettamaa käytetään siinä tapauksessa, kun todellinen hankintameno myyntikuluineen on pienempi kuin käytettävä hankintameno-olettama. (Verohallinto 2011, 1 - 2)

4.7 Luovutustappion verotus

Luovuttaja saattaa myydä osakkeensa halvemmalla, mitä hankintameno on ollut. Tällöin luovutushinta on pienempi kuin hankintameno, joten syntyy luovutustappio. Tappion voi vähentää omaisuuden luovutuksesta saadusta voitosta verovuonna ja kolmena seuraavana vuotena kun voittoa kertyy. Pääomatulolajin alijäämää vahvistettaessa luovutustappiota ei oteta huomioon. (Verohallinto 2011, 5 - 6)

Jos osakkeet myydään jatkajalle PerVL 18 §:n 3 momentissa tarkoitettulla lahjanluonteisella kaupalla, jaetaan luovutus maksetun hinnan ja käyvän arvon suhteen vastikkeelliseen ja vastikkeettomaan osaan. Vastikkeelliseen osuuteen katsotaan siihen kohdistuva osa omaisuuden hankintamenosta. Luovutusvoittoa tai tappiota laskettaessa luovutushinnasta saa edellä mainitussa tilanteessa vähentää vain osan hankintamenosta. (Verohallinto 2011, 5 - 6)

Esimerkki:

Äiti myy 60.000 eurolla ostamansa osakkeet pojalleen 20.000 eurolla. Osakkeiden käypä arvo luovutushetkellä on 50.000 euroa. TVL 47§:n mukaan luovutus jaetaan vastikkeelliseen ja vastikkeettomaan osaan maksetun hinnan ja käyvän arvon suhteessa. (Verohallinto 2011, 6)

Kauppahinnan ja käyvän arvon suhde $20.000 / 50.000 = 40 \%$.

Luovutushinta	20.000
<u>hankintameno (40 % 60.000:sta)</u>	<u>24.000</u>
<u>Luovutustappio</u>	<u>4.000</u>

Pojan katsotaan saaneen kaupassa 30.000 euron (50.000 – 20.000) lahjan. Luovutustappio on mahdollista vähentää luovutusvoitosta verovuonna ja kolmena seuraavana vuonna. (Verohallinto 2011, 6)

5 RAHOITUS

Sukupolvenvaihdoksen suuri ongelma voi olla rahoitus, mistä jatkajat saavat varat lahjaveroihin, sisarusosuuksien maksuun tai osakkeiden ostamiseen. Heillä ei välttämättä ole vielä kertynyt varallisuutta. Silloin täytyy pohtia erimahdollisuuksia, hankitaanko rahoitus lainana, tulevien vuosien osinkoina, erilliskohteiden myynnistä vai vanhemmilta saatavina lisälahjoina. Parhaana rahoitusmuotona nähdään menestyvän yrityksen maksamat osingot, kun niitä verotetaan pääomatulona. (Ernst & Young 2002, 10)

Sukupolvenvaihdos edellyttää useimmin ulkopuolista rahoittajaa. Rahoitusta voidaan tarvita vaihdoksen yhteydessä, mahdollisissa veroseuraamuksissa ja yrityksen kehittämisessä. Rahoittajaan kannattaa olla yhteydessä ajoissa, jotta vaihdos ei jää toteuttamatta rahoituksen puutteen vuoksi. (Suomen Yrittäjät 2013)

Pankkilainalla rahoitettaessa ostaja pystyy maksamaan koko kauppahinnan heti ja neuvottelemaan maksuajan ja lyhennykset velallisen tarpeiden mukaan. Rahoitukset vaativat tietenkin vakuuksia joita yleisimmin ovat oman tai yrityksen omaisuuden panttaus, erilaiset yrityskiinnitykset, yrityksen omistajan takaukset tai ulkopuoliset takaukset. Rahoituksen saannin yleisin ongelma on riittämättömät vakuudet. Liiketoimintakaupassa koneet ja laitteet kelpaavat lainan vakuuksiksi. Osakekaupassa laki kieltää niiden käyttämisen lainan vakuutena. (Suomen Yrittäjät 2013)

Suurimpia rahoittajia ovat pankki ja Finnvera. Lainojen takaisinmaksut ovat yleensä alle viisi vuotta. Tässä ajassa yrityksen tuloksella pitäisi pystyä maksamaan lainan lyhennykset ja korot takaisin. (Suomen Yrittäjät 2013)

Luopujan kannattaa miettiä myös omia varojaan, miten pärjää kun ei tulekaan enää palkkaa ja osinkotuloja. Pystynkö maksamaan mahdollisen luovutusvoiton verot, kun kauppahintaa en heti välttämättä saa. Vaadinko omilta lapsiltani vakuuksia. (Koiranen 2000, 100)

6 SUKUPOLVENVAIHDOS CASE X YRITYKSESSÄ

Yritys on vuonna 1994 perustettu hautaustoimisto. Voitto+ tietokannasta yrityksestä on otettu tuloslaskelma ja tase kolmelta edelliseltä vuodelta, niiden perusteella lasketaan yrityksen substanssi- ja tuottoarvo ja verotukselliset kustannukset. Oletuksena on, että yrityksessä on yksi omistaja ja jatkajana tulee olemaan luopujan oma lapsi, joka on luopujan ainoa perillinen. Perillinen jatkaa yritystoimintaa yli viisi vuotta. Kaikki laskelmat tehdään tuloslaskelman ja tase arvojen perusteella, koska käypiä arvoja ei tiedetä.

Laskelmissa otetaan huomioon sukupolvenvaihdostavoista kauppa käypään hintaan, lahjanluonteinen kauppa, lahja ja ennakkoperintö sekä perintö ja testamentti.

6.1 Arvonmääritys

Määritetään yrityksen arvo laskemalla yrityksen osakkeiden käypä arvo eli niiden substanssiarvo. Case x yrityksen varallisuus luvut ovat kirjanpidon tasearvoja.

Case x yrityksen varallisuus

Käyttöomaisuus	121.000
Vaihto-omaisuus	10.000
<u>Rahoitusomaisuus</u>	<u>193.000</u>
Varat yhteensä	324.000 €

Case x yrityksen velat

<u>Lyhytaikainen vieras pääoma</u>	<u>31.000</u>
Velat yhteensä	31.000 €
Substanssiarvo	293.000 €

Osakkeiden substanssiarvo on 293.000 euroa. $(324.000 - 31.000)$ Arvoja laskettaessa on käytetty Case x yrityksen 2011 vuoden tilinpäätöstietoja. Käyttöomaisuus sisältää maa- ja vesialueet sekä koneet ja kaluston sekä muut osakkeet ja osuudet $(27.000 + 91.000 + 3.000)$. Arvot on laskettu kirjanpito arvojen mukaan. Vaihto-omaisuus sisältää valmiit tuotteet ja tavarat (10.000). Rahoitusomaisuuteen sisältyy myyntisaamiset, muut saamiset sekä pankkitilillä olevat varat $(32.000 + 15.000 + 146.000)$. Yrityksen lyhytaikaiseen vieraaseen pääomaan sisältyy ostovelat ja muut velat $(9.000 + 22.000)$.

Tuottoarvoa laskettaessa lasketaan kolmen vuoden nettotuloksien keskiarvo, joka diskontataan diskonttauskorkokannalla. Verohallinto suosittelee diskonttauskorkokannaksi 15 %. (Verohallinto 2012, 3) Case x yrityksessä ei satunnaisia eriä ole, joten vähennyksiä ei tehdä.

Case x yrityksen tilikauden tulokset

Vuosi	2011	2010	2009
2011	21.000	27.000	57.000
Yhteensä	105.000 €		
Keskiarvo	35.000 €		
Diskonttaus 15 %	233.333 €		

Yrityksen kolmen viimeisimmän tilinpäätöksen tulokset, joista on laskettu keskiarvo $(21.000 + 27.000 + 57.000 / 3 = 35.000$ euroa). Keskiarvo diskontataan käyttäen 15 %:n korkokantaa, saadaan yrityksen tuottoarvoksi $35.000 / 0,15 = 233.333$ euroa.

Yrityksen arvo lasketaan substanssi- ja tuottoarvon perusteella siten, että tuottoarvon ollessa substanssiarvoa suurempi, käypä arvo on tuottoarvon ja substanssiarvon keskiarvo. Case x yrityksessä substanssiarvo on suurempi, joten käypä arvo on sama kuin yrityksen substanssi-

siarvo. ($293.000 \text{ €} > 233.333 \text{ €}$). Joten sukupolvenvaihdostapojen laskennassa käytetään yrityksen arvoksi substanssiarvoa.

6.2 Kauppa käypään hintaan

Luopuja myy osakkeet jatkajalle käypään hintaan. Luovutusvoitto on verovapaata silloin, kun luopuja luovuttaa osakkeet, jotka oikeuttavat vähintään 10 % osuuteen ja jatkajana ovat lapsi yksin tai yhdessä puolisonsa kanssa, lapsenlapsi, sisar tai veli. Luopujan on täytynyt omistaa osakkeet vähintään kymmenen vuotta ja jatkajan täytyy jatkaa yritystä vähintään viisi vuotta. (Verohallinto 2011, 4). Eli tässä tapauksessa kaikki ehdot täyttyvät ja luovutusvoitto on verovapaata.

Jos jatkaja myy osakkeet 293.000 eurolla, niin jatkajan maksettavaksi tulee myös varainsiirtovero, joka on 1,6 %, tässä tapauksessa $293.000 \times 1,6 \% = 4.688$ euroa. Vero on suoritettava kahden kuukauden kuluessa kauppakirjan allekirjoituksesta, sekä varainsiirtoveroilmoitus on esitettävä Verohallinnolle kahden kuukauden kuluessa kaupanteosta. (Verohallinto 2011, 25-26)

Kauppa hinnan ollessa 76 prosenttia käyvästä arvosta eli 222.680 euroa sukupolvenvaihdosta ei katsota alihintaiseksi, mutta ei myöskään lahjaksi. Varainsiirtovero 222.680 eurosta on $222.680 \times 1,6 \% = 3.562,88$ euroa.

Case x yrityksen kohdalla varainsiirtovero on ainoa veroseuraamus jos sukupolvenvaihdos toteutetaan osakekaupalla.

6.3 Lahjanluonteinen kauppa

Kauppa katsotaan lahjanluonteiseksi kun osakkeiden hinta on yli 50 prosenttia, mutta alle 75 prosenttia. Lahjavero jätetään kokonaan maksuun panematta jos vastike on yli 50 prosenttia käyvästä arvosta. Huojennus edellyttää, että lahjana saaduilla varoilla verovelvollinen jatkaa yrityksen toimintaa. (Verohallinto 2011, 11)

Taulukko 5. Lahjavero I veroluokka

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevää osasta
4 000 – 17 000	100	7
17 000 – 50 000	1 010	10
50 000 – 200 000	4 310	13
200 000 – 1 000 000	23 810	16
1 000 000 -	151 810	19

Lasketaan millä hinnalla lahjanluonteinen kauppa olisi verotuksellisesti kaikista edullisin.

Hinta %	Hinta	Lahjan osuus	Lahjavero yhteensä
51 %	149.430	143.570	16.474,10
60 %	175.800	117.200	13.046,00
65 %	190.450	102.550	11.141,50
70 %	205.100	87.900	9.237,00
75 %	219.750	73.250	7.332,50

Laskelmassa on laskettu substanssiarvosta 51- 75 prosentin osuudet. Laskelmassa näkyy myös lahjan suuruus ja lahjaveron suuruus. Laskelmassa on käytetty lahjavero I veroluokan taulukkoa. Esimerkiksi substanssiarvosta 75 % on 219.750 euroa, lahjan osuus siitä on 73.250 euroa. Lahjaveron osuus lasketaan siten, että $13 \% \times (73.250 - 50.000) + 4.310$

Varainsiirtovero

Hinta %	Hinta	Varainsiirtovero
51 %	149.430	2.390,88
60 %	175.800	2.812,80
65 %	190.450	3.047,20
70 %	205.100	3.281,60
75 %	219.750	3.516,00

Varainsiirtovero tulee maksettavaksi lahjanluonteisen kaupan osakkeiden myyntihinnasta.

Varainsiirtoveron osuus on 1,6 prosenttia.

Hinta %	Hinta €	Lahjavero	Varainsiirtovero	Verot yhteensä
51 %	149.430	16.474,10	2.390,88	18.864,98
60 %	175.800	13.046,00	2.812,80	15.858,00
65 %	190.450	11.141,50	3.047,20	14.188,70
70 %	205.100	9.237,00	3.281,60	12.518,60
75 %	219.750	7.332,50	3.516,00	10.848,50

Laskelmassa näkyy vastikkeen suuruus ja siihen kohdistuva lahjavero ja varainsiirtovero sekä verot yhteensä.

Jos osakkeiden hinta on 51- 75 prosenttia ja verovelvollinen jatkaa yrityksen toimintaa saamallaan varoilla, niin huojennusehdot täyttyvät Case x yrityksessä. Lahjaveroa ei menisi ollenkaan maksuun, ainoastaan varainsiirtovero jää maksettavaksi. Veroedullisin hyöty tulisi jos vastikkeen suuruus olisi 51 % ja varainsiirtovero 2.390,88 euroa tulisi maksettavaksi.

6.4 Lahja ja ennakkoperintö

Sukupolvenvaihdoksen tapahduttua lahjana, lahjaveron pannaan maksuun. Vastikkeettomassa luovutuksessa ei makseta varainsiirtoveroa.

Yrityksen käypä arvo eli substanssiarvo on 293.000 euroa. Lasketaan lahjaveron osuus, käyttäen lahjaveron I veroluokan taulukkoa.

$$16 \% \times (293.000 - 200.000) + 23.810 = 38.690,00 \text{ euroa.}$$

Lahjaveron on yhteensä 38.690,00 euroa.

Sukupolvenvaihdoksen lahjaveron verohuojennukseen tarvitaan yrityksen vertailuarvo.

Yrityksen vertailuarvon laskeminen

varat	324.000
<u>velat</u>	<u>31.000</u>
Nettovarallisuus	293.000
Vertailuarvo 40 %	117.200

Yrityksen vertailuarvon avulla laskemme lahjaveron osuuden huojennuksen jälkeen.

$$13 \% \times (117.200 - 50.000) + 4.310 = 13.046,00 \text{ euroa}$$

Lahjaverohuojennus Case x yrityksessä on 13.046,00 euroa.

Lahjavero käyvästä arvosta	38.690
<u>Lahjavero vertailuarvosta</u>	<u>13.046</u>
Erotus	25.644
Lahjavero käyvästä arvosta	38.690
<u>Verottajan huojennus määrä</u>	<u>850</u>
Erotus	37.840

Erotuksista pienempi eli 25.644 euroa vähennetään maksuunpantavasta määrästä eli 38.690 eurosta, jolloin veron määräksi saadaan 13.046 euroa. Sukupolvenvaihdon lahjaveron osittaishuojennuksen täytyttyä Case x yrityksessä lahjaveron määräksi jää 13.046 euroa.

6.5 Perintö ja testamentti

Jos sukupolvenvaihdosta ei tehdä ennen luopujan elinaikana, niin yritys siirtyy jatkajalle perintönä. Sukupolvenvaihdon tapahduttua perintönä, verotuksellisesti maksettavaksi veroksi jää perintövero. Case x yrityksen ollessa kyseessä jatkajana on oma lapsi, joten perintövero luokkana on I. Perintöveron huojennus ehdot täyttyvät jos luovutetaan yritys tai sen osa, saaja jatkaa yrityksen toimintaa ja huojennettavan veron määrä on yli 850 euroa. (Verohallinto 2011, 11)

Taulukko 6. Perintövero I veroluokka

Verotettavan osuuden arvo euroina	Veron vakioerä osuuden alarajan kohdalla euroina	Veroprosentti ylimenevää osasta
20 000 – 40 000	100	7
40 000 – 60 000	1 500	10
60 000 – 200 000	3 500	13
200 000 – 1 000 000	21 700	16
1 000 000 -	149 700	19

Lasketaan perintöveron määrä.

Yrityksen käypä arvo on 293.000 euroa.

$$16 \% \times (293.000 - 200.000) + 21.700 = 36.580 \text{ euroa.}$$

Perintöveron osuus on 36.580 euroa.

Myös perintöverossa on sukupolvenvaihdoshuojennus kuin lahjaverossa. Joka lasketaan yrityksen vertailuarvoa käyttäen. Case x yrityksen vertailuarvo on 117.200 euroa.

Lasketaan perintöveron huojennuksen määrä.

$$13 \% \times (117.200 - 60.000) + 3.500 = 10.936 \text{ euroa}$$

Sukupolvenvaihdoksen perintöveron osittaishuojennuksen täytyttyä Case x yrityksessä perintöveron määräksi jää 10.936 euroa.

6.6 Rahoitus

Alla olevassa taulukossa näkyy eri luovutustavat sekä verojen yhteissummat ja jatkajan rahoitustarve sukupolvenvaihdoksessa. Jos kyseiseen luovutustapaan liittyy sukupolvenvaihdos huojennus, niin sen vaikutus näkyy luovutustavan alapuolella omalla rivillään.

Luovutustapa	Vastike yhteensä	Verot yhteensä	Jatkajan rahoitustarve yhteensä
Kauppa käypään hintaan 100 %	293.000,00	4.688,00	297.688,00
Kauppa käypään hintaan 76 %	222.680,00	3.562,88	226.242,88
Lahjanluonteinen kauppa 51 %	149.430,00	18.864,98	168.294,98
Huojennus	149.430,00	2.390,88	151.820,88
Lahjanluonteinen kauppa 75 %	219.750,00	10.848,50	230.598,50
Huojennus	219.750,00	3.516,00	223.266,00
Lahja	0,00	38.690,00	38.690,00
Huojennus	0,00	13.046,00	13.046,00
Perintö	0,00	36.580,00	36.580,00
Huojennus		10.936,00	10.936,00

6.7 Yhteenveto

Sukupolvenvaihdoksen verohuojennuksilla on merkittävä osuus verojen määrään. Luopujalle ei tulisi lainkaan verotuksellisia kustannuksia sukupolvenvaihdos huojennuksia hyväksikäyttäen.

Kauppa käypään hintaan eli vastikkeen ollessa 293.000 euroa, veron määrä olisi 4.688 euroa joka koostuu varainsiirtoverosta. Jatkajalle kokonaiskustannukset tulisivat olemaan 297.688 euroa. Kaupan tapahduttua alimmalla sallitulla arvolla eli 76 prosenttia kävästä arvosta, varainsiirtoveron osuus olisi 3.562,88 euroa ja kokonaiskustannukset jatkajalle olisivat 226.242,88 euroa.

Lahjanluonteinen kauppa 51 prosentilla aiheuttaisi 16.474,10 euron lahjaveron, jos sukupolvenvaihdoksen verohuojennusehdot täyttyvät, niin lahjaveroa ei menisi maksuun. Ainoastaan vastikkeellisen osuuden varainsiirtovero 2.390,88 euroa täytyisi maksaa kahden kuukauden kuluessa. Kokonaiskustannukset jatkajalle olisivat 151.820,88 euroa.

Lahjanluonteinen kauppa 75 prosentilla aiheuttaisi 7.332,50 euron lahjaveron, verohuojennusehtojen täytyessä, lahjaveroa ei tarvitsisi maksaa. Varainsiirtoveron osuus olisi 3.516,00 euroa. Kokonaiskustannukset jatkajalle olisivat 223.266,00 euroa.

Sukupolvenvaihdoksen tapahduttua lahjana lahjaveron kokonaisosuus olisi 38.690,00 euroa. Lahjaveron osittaishuojennusehtojen täytyttyä lahjaveron osuudeksi jäisi 13.046,00 euroa. Ehdottomasti kannattaisi pyytää Verohallinnolta ennakkoratkaisua lahjaverolle, koska huojennus on merkittävä. Lahjana tapahtuvassa sukupolvenvaihdoksessa ei makseta vastiketta, joten jatkajan ainoa kustannus olisi 13.046,00 euroa.

Jos sukupolvenvaihdos ei tapahdu luopujan elinaikana, kyseessä on perintö. Case x yrityksen perintöveron määrä olisi 36.580 euroa. Perintöveron sukupolvenvaihdos huojennusehtojen täytyttyä perintöveron määräksi tulisi 10.936,00 euroa. Case x yrityksen kohdalla jatkaja on ainoa lapsi, joten laskelmissa ei tarvitse ottaa huomioon lakiosaa.

Sukupolvenvaihdos huojennuksilla on merkittävä vaikutus veroseuraamuksiin. Pienin veroseuraamus tulisi luovutuksen tapahduttua 51 prosentin lahjanluonteisella kaupalla, jossa ai-

noa veroseuraamus olisi varainsiirtovero 2.390,88 euroa. Suurin veroseuraamus tulisi luovutuksen tapahduttua lahjana, jossa veron määrä olisi 13.046,00 euroa. Suurin veronalennus tulisi lahjan ja perinnön huojuksessa, joka olisi 25.644,00 euroa. Verohuojuksen hyödyn saa hyväksyä jos hakee niistä ennakkoratkaisua Verohallinnolta ennen lopullisia päätöksiä.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyössäni käsittelin osakeyhtiömuotoisen hautausurakoitsijan tase-arvoihin perustuvaa sukupolvenvaihdosta. Sukupolvenvaihdostavoista käsittelin kauppa käypään hintaan, lahjanluoteinen kauppa, lahja, ennakoperintö, perintö sekä testamentti. Tutkimuksen tavoitteena oli vastata kysymykseen, miten sukupolvenvaihdos toteutetaan osakeyhtiössä luopujan ja jatkajan kannalta verotuksellisesti edullisimmalla tavalla.

Veroseuraamukset eivät ole merkittäviä, jos kyse on pienestä yrityksestä. Case x yrityksen veroseuraamukset olisivat ilman sukupolvenvaihdoshuojennusta merkittävät. Substanssiarvon ollessa 293.000 euroa luovutuksen tapahduttua lahjana lahjaveron suuruus olisi 38.690 euroa ilman huojaennusta. Huojaennus alentaa lahjaveron osuutta 13.046 euroon, joten huojennuksen osuus olisi 25.644 euroa.

Case x yrityksen kohdalla olisi veroseuraamuksiltaan edullisinta toteuttaa sukupolvenvaihdos 51 prosentin lahjanluonteisella kaupalla, siinä veroseuraamukset jäisivät pienimmiksi eli 2.390,88 euroon. Myös luopuja saisi tässä tapauksessa vastikkeen luovutettaville osakkeilleen.

Koskaan ei voida sanoa, mikä on oikea sukupolvenvaihdostapa, koska siihen vaikuttaa moni eri asia, esimerkiksi haluaako luopuja saada mahdollisimman hyvän vastikkeen yrityksestään vai onko hänelle tärkeää jatkajan rahoituksen määrä ja veroseuraamukset ja sitä kautta jatkajan mahdollisimman sujuva siirtyminen yrityksen jatkajaksi. Jatkajan kannattaa miettiä, kuinka paljon olisi valmis sijoittamaan yritykseen rahaa.

Luovutustapoja on monia ja niihin omat veroseuraamuksensa ja huojennuksensa, kannattaa ehdottomasti varata sukupolvenvaihdokseen riittävästi aikaa ja käyttää ammattitaitoista apua, jotta mahdollisimman moni asia tulisi otettua huomioon vaihdosta tehtäessä. Oman haasteensa sukupolvenvaihdokseen tuo nopeasti muuttuva lainsäädäntö.

LÄHTEET

- Erkkilä, K. K. 2001. Haltuunoton ja yhdistämisen haasteet. Porvoo: WS Bookwell Oy
- Ernst & Young Academyn julkaisusarja 3. 2002. Yrityksen sukupolvenvaihdos. Helsinki: Fagelpaino Oy
- Ernst & Young. 2004. Yrityksen verosuunnittelu 2004. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Helokoski, E., Lindholm, T. 2001. Perintöverokirja. Helsinki: Edita Oyj
- Immonen, R., Lindgren, J. 2009. Onnistunut sukupolvenvaihdos: Kariston Kirjapaino Oy
- Juusela, J., Tuominen, S. 2010. Sukupolvenvaihdoksen verotus: WS Bookwell Oy
- Koiranen, M. 2000. Juuret ja siivet. Helsinki: Oy Edita Ab
- Kuusisto, M-E., Kuusisto T. 2008. Johtaja vaihtuu: Kariston kirjapaino Oy
- Lakari, T., Engblom, A. 2009. Käytännön sukupolvenvaihdos: Otavan Kirjapaino Oy
- Rissanen, T. 2003. Yrittäjän käsikirja 2003. Saarijärvi: Kustannusosakeyhtiö Pohjantähti PoleStar Ltd.
- Siikarla, P. 2001. Onnistunut yrityskauppa ja sukupolvenvaihdos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Suomen Yrittäjät. 2006. Opas onnistuneeseen omistajanvaihdokseen.
- Tenhunen, L., Werner, R. 2000. Yrityskaupan käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy

www-sivut

Etelä-Suomen Yrittäjä –lehti 03/2004. Yrittäjäpolven vaihdoksen yhteydessä huomioitavaa. Saatavilla:

<http://lakiasiaintoimistojarisotka.palvelut.uusisuomi.fi/2013/02/27/sukupolvenvaihdos-vai-yrityskauppa/> (luettu 15.05.2013)

Finlex. Laki varojen arvostamisesta verotuksessa 22.12.2005/1142. Saatavilla:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20051142> (luettu 15.05.2013)

Osuuspankki 2005 Omistajanvaihdos-opas 2005. Saatavilla:

<https://www.op.fi/media/liitteet?cid=150245685&srcpl=3> (luettu 15.05.2013)

Suomen Yrittäjät 16.04.2013. Saatavilla: <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/minustakoyrittaja/omistajan-ja-sukupolvenvaihdos/Rahoitus/> (luettu 6.5.2013)

Suomen Yrittäjät. 2006. Opas onnistuneeseen omistajanvaihdokseen. Saatavilla:

http://www.centria.fi/omistajanvaihdos/kpamk_netti.pdf (Luettu 28.4.2013)

Taloustaito yrityslehden artikkeli 10.3.2009

Veronmaksajat. Saatavilla:

<http://www.veronmaksajat.fi/yritystenverotus/sukupolvenvaihdos> (luettu 7.4.2013)

Valtakunnallinen omistajanvaihdosbarometri 2012. Saatavilla:

<http://www.yrittajat.fi/File/32f3bd7f-f018-4c74-8295-3dbc1346da7a/OV-barometri2012.pdf> (luettu 26.4.2013)

Valtiovarainministeriön päätös liikeosakkeen verotusarvon perusteista. Saatavilla:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1992/199221554> (luettu 7.4.2013)

Verohallinto 2009. Ennakkotieto-, ennakkoratkaisu- ja poikkeuslupahakemuksen tekeminen ja käsittely. Saatavilla:

[http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_ohjeet/Ennakkotieto_ennakkoratkaisu_ja_poikkeus\(9932\)](http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Verohallinnon_ohjeet/Ennakkotieto_ennakkoratkaisu_ja_poikkeus(9932)) (Luettu 15.05.2013)

Verohallinto 2012. Varojen arvostaminen. Saatavilla:

<https://www.vero.fi/download/noname/%7B365BA781-B9EF.../6922> (luettu 15.5.2013)

Verohallinto 2011. Yrityksen sukupolvenvaihdos verotuksessa. Saatavilla:

http://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Elinkeinoverotus/Sukupolvenvaihdos (luettu 5.12.2012)

Yritys-Suomi. Saatavilla:

http://www.yrityssuomi.fi/c/document_library/get_file?uuid=b5a24206-6ec4-4cc2-86a4-349cac313438&groupId=10136 (luettu 26.4.2013)

LIITTEET

TULOSLASKELMA	12.2011	12.2010	12.2009
LIKEVAIHTO	569.000	592.000	564.000
Liiketoiminnan muut tuotot	0	3.000	0
MUUTTUVAT KULUT			
Aineet, tarvikkeet ja tavarat			
Ostot tilikauden aikana	-220.000	-235.000	-196.000
MUUTTUVAT HENKILÖSTÖKULUT			
Henkilöstökulut			
Palkat ja palkkiot	-169.000	-172.000	-148.000
Henkilöstösivukulut			
Eläkekulut	-25.000	-20.000	-18.000
Muut henkilösivukulut	-8.000	-14.000	-6.000
POISTOT JA ARVONALENTUMISET			
Suunnitelman mukaiset poistot	-30.000	-36.000	-28.000
LIKETOIMINNAN MUUT KULUT			
Liiketoiminnan muut kulut	-91.000	-96.000	-94.000
LIKETOIMINNAN TULOS	26.000	24.000	73.000
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT			
Muut korko – ja rahoitustuotot	0	0	4.000

TULOS ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ	26.000	24.000	77.000
------------------------------	--------	--------	--------

Satunnaiset erät

Satunnaiset tuotot	2.000	11.000	0
--------------------	-------	--------	---

TULOS ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA

JA VEROJA	29.000	36.000	77.000
-----------	--------	--------	--------

Tuloverot	-8.000	-8.000	0
-----------	--------	--------	---

Muut välittömät verot	0	0	-20.000
-----------------------	---	---	---------

TILIKAUDEN TULOS	21.000	27.000	57.000
-------------------------	---------------	---------------	---------------

TASE

VASTAAVAA	12.2011	12.2010	12.2009
PYSYVÄT VASTAAVAT			
Aineelliset hyödykkeet			
Maa- ja vesialueet	27.000	27.000	53.000
Koneet ja kalusto	91.000	107.000	85.000
Sijoitukset			
Muut osakkeet ja osuudet	3.000	65.000	65.000
Pysyvät vastaavat yhteensä	121.000	199.000	203.000
VAIHTUVAT VASTAAVAT			
Vaihto-omaisuus			
Valmiit tuotteet/tavarat	10.000	10.000	0
Muu vaihto-omaisuus	0	0	10.000
Lyhytaikaiset saamiset			
Myyntisaamiset	32.000	34.000	31.000
Muut saamiset	15.000	11.000	9.000
Rahat ja pankkisaamiset			
Pankkitili	146.000	92.000	60.000
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	203.000	147.000	110.000
TASEEN LOPPUSUMMA	324.000	346.000	313.000

VASTATTAVAA	12.2011	12.2010	12.2009
OMA PÄÄOMA			
Osakepääoma	10.000	10.000	10.000
Edellisten tilikausien tulos	262.000	262.000	228.000
Tilikauden tulos	21.000	27.000	57.000
Oma pääoma yhteensä	293.000	299.000	295.000
Lyhytaikainen vieras pääoma			
Ostovelat	9.000	17.000	2.000
Muut velat	22.000	23.000	16.000
Siirtovelat	0	7.000	0
Yhteensä	31.000	47.000	18.000
TASEEN LOPPUSUMMA	324.000	346.000	313.000

